

De betekenis van de Westerschelde voor de

Het Deltagebied van Zuidwest-Nederland en België is bij uitstek een ecosysteem waar de Gewone zeehond (*Phoca vitulina*) thuis hoort. Zij gebruiken droogvallende platen om te rusten, hun jongen te zogen en te verharren. In de Westerschelde zijn vooral de randen van de geulen een goede locatie om prooi te vinden. In het beleidsplan Westerschelde wordt als doel gesteld te streven naar een estuarium met een levensvatbare populatie van de Gewone zeehond die er van nature thuishoort. Daarbij gaat het niet alleen om de bescherming van de Gewone zeehond als bedreigde soort maar om het hele ecosysteem. De vraag is of op dit moment een levensvatbare populatie zeehonden in de Westerschelde bestaat en welk deel van het gebied voor hen van belang is.

Rond 1930 kwamen in alle zeearmen van de Delta enkele honderden zeehonden voor (Havinga, 1933). In 1953 werden in de Westerschelde nog 100 - 150 exemplaren waargenomen (van Bemmelen, 1956), maar in de jaren zestig waren dit er slechts maximaal tien (van Haften, 1974). Tussen 1972 en 1978 werden slechts één tot drie zeehonden gezien. Tot begin jaren zeventig werden sporadisch meldingen van zeehonden gedaan tot in de omgeving van Antwerpen en Dendermonde.

Tellingen

Sinds 1989 worden in de Deltawateren alle losse waarnemingen van zeehonden, zowel levende als aangespoelde dieren, verzameld door de Provincie Zeeland. Zieke dieren worden voor revalidatie naar Pieterburen overgebracht. Sinds augustus 1995 worden de zeehonden in de Westerschelde maandelijks vanuit een vliegtuig geteld in opdracht van het Rijksinstituut voor Kust en Zee (RIKZ) (Witte, 1998).

Vorzichtig herstel of herstel door uitzetting?

In de tweede helft van de jaren tachtig en begin jaren negentig werd het aantal zeehonden in de Westerschelde geschat op drie tot vijf exemplaren (Benschop & van Haperen, 1988). Vanaf 1985 is er bijna jaarlijks sprake van geboorten, maar het is twijfelachtig of de jongen groot worden (Witte, 1998). Pas vanaf 1992 is sprake van een groei in het aantal zeehonden in de Westerschelde (fig. 1).

Deze groei staat onder invloed van migratie en uitzetting. De groei ging namelijk gepaard met sterfte en het aanspoelen van huilers, terwijl nooit grote jongen werden waargenomen. Sinds 1995 worden ze weer gezien rond Antwerpen en voorbij Dendermonde. In 1997 zijn voor het eerst (vier) zeehonden uitgezet in de Westerschelde. In 1998 werden vijf zeehonden uitgezet en in 1999 elf. In deze drie jaar zijn zes dieren aangespoeld. Er is geen zekerheid dat uitgezette dieren in de Westerschelde zijn gebleven. Thans komt in dit gebied minder dan 1% van de Nederlandse zeehondenpopulatie voor.

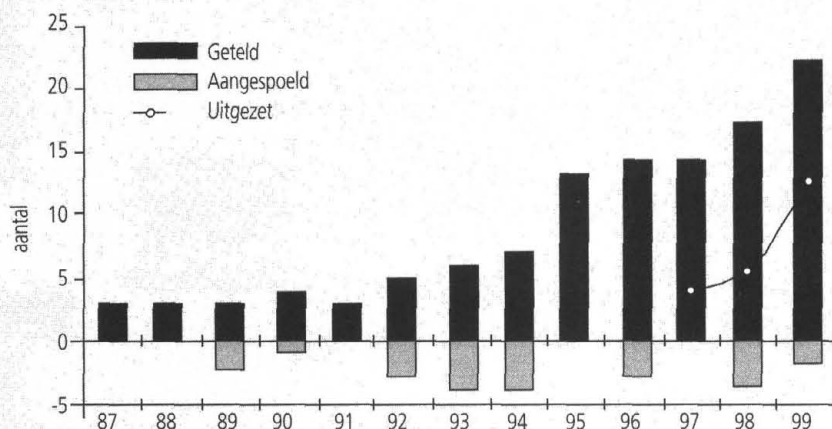
Huidige verspreiding

De Gewone zeehond kan op alle platen in de Westerschelde worden aangetroffen, maar heeft duidelijk een voorkeur voor locaties met een steile kant grenzend aan dieper water. Hierdoor kunnen ze in geval van onraad direct in het water verdwijnen. De Platen van Valkenisse zijn veruit favoriet, maar ook aan de Zimmermangeul en op de Rug van Baarland zijn ze vaak te zien.

Seizoenspatroon

De Gewone zeehonden in de Nederlandse Delta en de Belgische kustwateren vormen één populatie, die een sterke uitwisseling kent met populaties in de Waddenzee, de Engelse oostkust en Noord Frankrijk. Er vindt dagelijks uitwisseling plaats tussen de Westerschelde en de overige deelgebieden van de Delta. Het aandeel zeehonden in de Westerschelde als percentage van de totale Delta populatie toont een duidelijk seizoensverloop en varieert van 5% in de winter tot 30% in de zomer. Opgemerkt moet worden dat de vliegtuigtellingen alleen in de Westerschelde worden uitgevoerd en de enkele zeehonden die

Fig. 1. Jaarlijks maximum aantal getelde, aangespoelde en uitgezette Gewone zeehonden in de Westerschelde.

Gewone zeehond

Richard Witte

Rustende Gewone zeehonden en Eiders tijdens laag water.

af en toe in het Belgische deel van het Schelde-estuarium zitten niet geteld worden.

Kwetsbaar

De Delta-populatie, en daarmee dus de deel-populatie in de Westerschelde, kan op dit moment niet voortbestaan zonder de aanwas door migratie vanuit andere gebieden. Er is dus sprake van een zeer kwetsbare instabiele populatie. Om de kans op succesvolle voortplanting te vergroten zou rust op de zandplaten waar de zeehonden het meest aanwezig zijn (mogelijk) hun jongen zogen, gegarandeerd moeten worden.

Dankwoord

Dank aan Ed Stikvoort van het RIKZ, Jan Tavernier van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen en Henk Zandstra van Provincie Zeeland voor hun commentaar op een eerdere versie. Dank ook aan de betreffende instituten voor het beschikbaar stellen van gegevens.

Literatuur

- Bemmel, A.C.V. van, 1956.** Zeehonden in Nederland. *De Levende Natuur* 59 (1): 1-12.
- Benschop, H. & A. van Haperen, 1988.** Zeehonden in de Zeeuwse wateren. Stichting Natuur- en Recreatieinformatie, Middelburg.
- Haafte, J.L. van, 1974.** Zeehonden langs de Nederlandse kust. Rijksinstituut voor Natuurbeheer, mededeling nr. 104.
- Havinga, B., 1933.** Der Seehund in der holländische Gewässern. *Tijdschr. Ned. Dierk. Ver.* (3) 3: 79 - 111.
- Witte, R.H., 1998.** Zeehonden in de Delta. Delta ProjectManagement / Rijksinstituut voor kust en zee RIKZ, rapport RIKZ-98.010.

Ir. R.H. Witte
Phoenix-ICAME International Centre for Applied
Marine Ecology
Pareplein 36
4337 MS Middelburg
email: richard.phoenix@planet.nl